DISPVTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA

DE CONIVGIBVS INCANTATIS EORVMQVE SEPARATIONE,

Von bezauberten Ehe-Leuten und derselben Scheidung/

QVAM DEO ADIVVANTE,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

REGIA CELSITVDINE,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. CAROLO FRIDERICO,

HEREDE NORVAGIAE, SVPREMO DVCE SLESVICI, DVCE HOLSATIAE, STORMARIAE ET DITHMARSIAE, COMITE IN OLDENBVRG ET DELMENHORST, ET REL.

IN ALMA CHRISTIAN-ALBERTINA

EX DECRETO MAGNIFICI ICTORVM ORDINIS

SVB PRAESIDIO

.. TI AMPLISSIMI ET CONSVLTISSIMI

O. Z. CHARIAE HARTMANNI, D.

INSTITVT. ET IVRIS PATRII PROFESSORIS ORDINARII, ET FACVLTATIS JVRIDICAE h. t. DECANI,

AD CONSEQVENDOS DOCTORIS IN VTROQVE IVRE HONORES

D. DECEMBRIS ANNO MDCCXXVII. IN AVDITORIO MAIORI CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBIECIT

AVCTOR

IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI,

ADVOCATVS HAMBVRGENSIS.

KILIAE, Litteris Io. Christoph. Reutheri, Acad. Typogr.

APRIL 21, 1932

CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

§. I. *Coniugiorum necessitas & vtilitas.*

§. II. *Obiter de etymologia coniugii & vocis incantare. Definitio coniugii.*

§. III. *An detur coniugium incantatum? quaeritur; & affirmatur.*

§. IV. *Obiectio: mali illius non dari posse rationem naturalem. Responsio.*

§. V. *Quot modis contingere queant ligationes inter coniuges.*

§. VI. *Quinam hoc loco nodatorum coniugum nomine propre veniant? Differentia inter illos, & natura, vel facto humano impotentes. De signis & notis cognoscendi ligatos seu nodatos coniuges. De ligatione & impotentia magica respectiau.*

§. VII. *Generatim de separatione coniugum incantatorum.*

§. VIII. *Qualis impotentia requiratur, vt separatio incantatorum coniugum admitti possit. Debet illa impotentia esse plena.*

§. IX. *Incurabilis & perpetua. An ad tollendam ligatio-*

tionem, qua laborat coniux, magicam, ad magorum auxilium confugere licet? Negatur.

§. X. *An adire minimum magos licet? Non indiscriminatim.*

§. XI. *An impotentia ex incantatione semper perpetua sit? Incantatio & ligatio temporaria quandoque in perpetuam transit. Exemplum nobilis cuiusdam Papiensis.*

§. XII. *Vt ligatio coniugii magica perpetua habeatur, quantum temporis spatium requirant iura? Quomodo camputandum id tempus sit?*

§. XIII. *Nullo declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & ligationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas redierit?*

§. XIV. *Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam carnalem deprehensa fuerit ligatio. Gallorum cautela.*

§. XV. *Obiectio. Responsio.*

§. XVI. *Quid si incertum, accideritne impotentia ante matrimonii consummationem, an vero post illam?*

§. XVII. *Quid si tamen indubitatum, maleficium contigisse coniugio carnali copula iam consummato, & statim post commixtionem?*

§. XVIII. *De separatione coniugum ex capite odii per magiam conflati.*

DISPV-

DISPVTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA

DE CONIVGIBVS INCANTATIS EORVMQVE SEPARATIONE.

§. I.

Ex coniugiorum bonitate ciuium salus maxime pendet: in quo verae Politices Cultores conueniunt. Vnde illud Philoſophorum Princeps, Ariſtoteles: *elementum mundi & ſeminarium generis humani*, *Lib. I. c. 3. Oecon.* appellauit. Audiamus Imperatorem Iuſtinianum: *Matrimonium*, inquit, *ſic eſt honeſtum, vt humano generi videatur immortalitatem artificioſe introducere, & ex filiorum procreatione renouata genera manent. Nov. 22. in praef.* Idem ſine dubio Veteres per conſue-

Coniugiorum neceſſitas & utilitas.

tum

tum illum ritum, quem in vrbe condenda adhibebant, denotare voluerunt, quem, post alios, his verbis refert *Zahn. Ichnogr. municip. c. 1. n. 12. seqq. Qui vrbem nouam condere voluit, tauro & vacca arabat; Vbi arasset, murum faciebat; vbi portam volebat esse, aratrum tollebat, & portam vocabat a portando; aratrum qui tenebat, laciniam togae in humerum dextrum reiiciebat, seseque cingebat, vel quia is sacris operantium erat habitus, inter quae sacra & opus condendae vrbis referebatur, vel vt commodius stiuam tenere posset; denique vt multitudinem ciuium togato.* i. e. *pacifico habitu fouendam esse ostenderet, neque solum bellicis artibus ciuitates vigere, sed multo magis pace florere, aratrum, cuius vomer fuit aereum, in perpetuitatis symbolum, dirigebat conditor ipse; Si vero mulier ponendae Vrbis auctor fuit, id muneris penes architectos relinquebatur. In fodiendo glebae interne reiiciebantur, quoniam omnis fertilitas in vrbem importanda. Sulcus ille, quo loca murorum designabantur, dictus fuit: sulcus primigenius. Boues duo tantum erant, taurus scilicet & vacca, quo legitimum inter marem & foeminam matrimonium denotabant, quod rempublicam tuetur & auget. Boues illi erant albi, vt* illo

illo candore ostenderentur ciues sine labe; praeterea ita iuncti boues, vt vacca interior, taurus exterior esset: Mulieris enim est, quae intra domum sunt, curare, viri autem exteriora. *Zahn. l. c.* ibique cit. *Iul. Caes. Buleng. de Rom. Imp.* & *Limn. de Iur. Publ.*

§. II.

Haec adducere, non vt etymologiae coniugii, a quo coniuges dicuntur, satisfieret, sed vt necessitas illius magis patesceret. Iam enim siue a *iungendo*, siue a *iugo*, vt plerique volunt, coniugium potius deriuare quis amet, nobis idem est, quippe qui praelia haec etymologica aliis relinquimus. *conf.* interim Beat. Dn. Stein. *Dissert. de Coniugio maris & foeminae locupletis. Regiom. 1720. habit.* §. 4. Pariter, quid *incantare* & *incantatum* significet, neminem facile praeteribit, vt adeo eius vocabuli euolutioni multum immorari vix operae pretium ducamus. Id notasse magis fortasse expedit, *nuptias*, *matrimonium* & *coniugium*, ex communi vsu loquendi, nobis synonyma existere, nec inter illa differentiam, nisi nominalem, cum Doctoribus, haud infimae auctoritatis agnoscimus. Quibus praemissis, ad ipsam rerum cognitionem pergimus, coniugium definientes,

Obiter de Etymologia coniugii, & vocis: incantare. Definitio coniugii.

quod ſit: *legitima viri & mulieris coniunctio, arctiſſimam vitae conſuetudinem, iuriumque communicationem continens.*

§. III.

An detur coniugium incantatū? quaeritur; & affirmatur.

Poſſe ſagas & magos, diabolo cöoperante, coniuges infoecundos reddere, vel alias matrimonii vſum inter illos impedire, id vero res, quae omnem fidem excedat, a multis dicitur, quod non admitto. Etenim ſi incantamenta dantur, quibus malefici theſauros deprehendere, milites nonnulli arma ligare, vel ſe aut alios ad certum tempus ſenſus expertes facere poſſunt, meritasque eo nomine poenas dant. vid. *in Corp. Iur. Militar. Regis Daniae Chriſtiani Vti* Krieges-Articul, *art. 2.* conf. *Beſold. Theſaur. Pract. Voce:* Neſſel-Verknüpffen; cur non & ligatio quaedam magica coniugii exercitium finemque impediat? vid. *Beſold. ſub dict. Voce.* Cuiusmodi ligationem idcirco Ius Canonicum, in *c. 4. c. 33. Qu. 1.* diſerte agnouit, ſed & exempla diuerſi generis perſpicue & ſatis comprobant. *DelRio Lib. 3. Disquiſ. magic. Qu. 4. Sect. 8.* item *Cypraeus, Tr. de Iure Connub. cap. 9. §. 13. num. 13. & 40.* vbi inter alia, cum Tornaci anno 1585. Sereniſſimi Du-

Ducis Holſatiae Legatum egit, iuuenes duos, carris per vrbem ibi vectos virgisque caeſos, quod nodo maritos aliquos faſcinaſſent, ſe vidiſſe refert, poenamque ſimul iſtam tanto crimine, multo leuiorem fuiſſe, iudicat. Obſeruamus vero, hoc malum facilius viros, quam foeminas infeſtare ac premere, forte: quia plures ſunt maleficae, quam malefici, vel, quod aliis placet: quoniam, vbi plus operae & inſtrumentorum requiritur, ibi etiam facilius aliquis defectus & impedimentum occurrere poteſt. vid. *Delrio l. c.* Caeterum ſi quis alia exempla requiret, is *Beſoldum in Theſ. Pract. Voce:* Neſſel-Verknüpffen, *nec non Dieth. in Contin. Eiusd. dict. voce:* adeat.

§. IV.

Nec obſtat: quod tamen mali huius naturalis ratio dari non poſſit, ac adeo non ſit probabile, illud exiſtere, ſed vanum potius. Vnde *Cocceius in not. ad Paul. Zach. Quaeſt. medico. legal. Tit. I. Quaeſt. 2. n. 22.* nihil certi de hac re ſe definire poſſe autumat. Etenim ob deficientem rationem res non ſtatim ipſa non entibus adnumerari debet, cum alioquin & de oppido multis, quae vel citra omnem aut ſolidam *Obiectio: mali illius non dari poſſe rationem naturalem. Reſponſio.*

 cau-

causam in physicis experientia sola manifestat, adhuc ambigendum foret. Superstitionis nihilominus notam illi tamen facile hic incurrunt, qui vel hunc vel alium magiae effectum characteribus, signis ac verbis magorum nudis, citra vllam aliam daemonis interuenientem operationem, attribuunt. Optime enim *Seneca 4. Natur. Quaest. 7. Rudis*, inquit, *antiquitas credebat, & attrahi imbres carminibus & cantibus, & repelli, quorum nihil fieri posse tam palam est, vt huius rei caussa nullius Philosophi schola intranda sit.* Ex qua adeo vana quorundam, quantumuis celebrium virorum, quos *DelRio Lib. I. Disquis. magic. c. 4. Qu. 1. & 3.* memorat, mente, nec dubitandum, quin Imperatori, homines magicis susurris *§. 5. I. de publ. iudic.* occidi posse statuenti, nuncius hac vice remittendus sit, ni dicamus: Principem optimum, non pro principali ac efficiente nocumenti illati causa, sed tantum pro medio, sine quo vis magiae se exserere non potuerit, murmura susurrosque praedictos agnouisse, nempe credidisse, non quod ipsi murmuri & verbis efficacia quaedem insit, sed quod Daemon, non nisi horrendo carmine pronuntiato, maleficos adiuuare velit.

vid.

vid. *Anthon. Matth. Tr. de Criminibus Tit. XI. c. 1. pag. 226.*

§. V.

Licet interim vero modi speciales, quibus, opera daemonis interueniente, malefici ac sagae coniuges ligant, infiniti esse possint, ita tamen in genere aut tales illi sunt, per quos ille mille fraudum artifex membri genitalis vsum, vel plane impedit, & coniugem impotentem facit, vel vsu quidem membri nunc dicti haud impedito, mutuum tamen inter coniuges amorem prorsus aufert, eosdemque, licet, quando absentes sunt, ardentissime se ament, tempore nihilominus, quo conueniunt & coituri sunt, odio adeo graui accendit, vt vnus alterum vel vnguibus dilaceratum, eque medio ac oculis suis penitus sublatum velit. vid. *DelRio Lib. 3. Disqu. magic. Qu. 4. Sect. 8. & 9.*

Quot modis contingere queant ligationes inter coniuges.

§. VI.

Per coniuges itaque nodatos hoc loco illi proprie a nobis intelliguntur, qui per magicum ligamen inepti tam ad generandum, quam ad concumbendum facti sunt. Vnde sic ab illis (α) impotentes ac frigidi differunt, quoniam vsum Veneris multis

Quinam h. l. nodatorum coniugum nomine proprie veniant? Dif-

ferentia inter illos & impotentes natura vel facto humano. De signis & notis cognoscendi ligatos seu nodatos coniuges. De ligatione & impotentia magica respectiua.

multis horum ipsa iam natura ademit. Quamuis caeterum nos haud lateat, maleficiatum nonnullis eum dici, qui intuitu vnius, frigidum vero ac impotentem, qui omnium respectu coire nequit; Sed falli tamen eos, vel exempla Syluani & Aurelii, quorum vterque ob magiae nodum, prout ex Tacito & Zonara *Delrio Lib. 3. Disquisit. Magic. Qu. 4. Sect. 8.* refert, cum nulla congredi valuit. conf. *Paul. Zachias, Quaest. medico. leg. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 22.* aliorumque virorum & vxorum natura quidem sua potentum, sed ratione huius solum vel illius foeminae aut viri impotentum, haud obscure comprobant. vid. *Paul. Zachias, Lib. 3. Quaest. medico. legal. Tit. 1. Quaest. 6. Brunn. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 7.* Distinguendi (β) a coniugibus, de quibus hic agimus, nodatis, erunt, qui facto quidem, sed humano, velut per castrationem, aut medicamenti alicuius venerosi oblationem, coëundi potentia orbati sunt. Signa vero, ex quibus vis coniugii per incantationem destructa cognosci, & per quae vlterius a facultate, siue per naturam siue per hominis factum adempta, discerni possit, apud *Paul. Zachiam in Quaestion. medico-legalibus, Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 26. & seqq. & Cypraeum,*

Tr. de Iure Connub. loc. ſup. alleg. ſequentia occurrunt. Primum eſt, ſi Veneris ſedes bene in quodam ſubiecto conſtituta fuerit, at coinmiſceri tamen corpus prorſus ex parte ſui nequeat. Secundum, ſi quis coire quidem cum aliis poſſit, ſed non cum vxore, in qua interim nihil naturalem congreſſum impedit. Nam tum maleficium a Daemone procreatum eſſe vel inde coniiciunt, quod ita ſpiritus ille impurus coniugi coniugem derelinquendi cumque aliis adulterandi occaſionem offerat. Tertium, ſi quis e contrario redditus eſt impotens cum omnibus, præterquam cum vna, puta cum Amaſia aut meretrice. Etenim hoc caſu impotentia ideo a diabolo excitata erit, quia per eam homo neceſſario in fornicatione perſiſtere debet, nec amaſiam aut meretricem deſerere poteſt. Habentur vero etiam *h. l.* pro ligatis, qui odio, in fine §. *anteced. 5.* expoſito, laborant.

§. VII.

Pedem ergo nunc ad ſeparationem proferimus. Iſthaec vero, quin initio reſpectu coniugum a nobis quoad impotentiam deſcriptorum locum inueniat, vtpote propter quam matrimonium vel quoad ipſum vinculum pro nullo habetur, neminem, qui omnem *Generatim de ſeparatione coniugum incantatorum.*

C ma-

matrimonii finem in eorum nuptiis cessare aduerterit, ancipitem haesurum credimus. Itaque & inter coniuges nodatos atque incantatos non poterit non decerni separatio. Nam ponamus quoque, finem nunc dictum triplicem esse, nempe (1) sobolis procreationem, (2) mutuum adiutorium, & (3) libidinis exstinctionem; Certe cum plane maleficiati congredi nequeant, eos tam vltimus quam primus finis, si vel maximus illorum fuerit nisus, facile destituet. Sed nec intermedio potiundi aliqua istos spes alet. Etenim si cum Augustino *Lib. 9. de Gener. ad Lit.* non fatendum, mutuum adiutorium, quoad actum demum gignendi in matrimonio spectari, sane extra concubitum tamen & commixtionem, consideratio eius vera esse non poterit, quoniam, ni officia coniugum, debitum imprimis coniugale, & copulam carnis respicerent, rectius eadem a duobus masculis, quam a personis diuersi sexus, obtineri ac expediri possent. Nec enim tam mulieris, quam viri alterius mens, in negotiis expediendis, viri genio ac moribus congruit. conf. *Gerhard. L. de Coniug. §. 233. pag. 353.* Cui placito haud repugnat: quod tamen in coniugio Iosephi cum beata virgine Maria mutuum

ali-

aliquod adiutorium absque concubitu ſtatuendum ſit; Enimuero quod hoc in ſpecie matrimonium attinet, multa in eo ſingularia ſe offerunt, adeo vt collectio hinc ad nuptias aliorum merito nutet. Sic enim & ipſa diuinae prolis generatio in coniugali hoc virgineoque ſimul foedere citra vllam corporum commixtionem contigit; at quis tamen proinde finem coniugii primum, nempe ſobolis procreationem & in hominum aliorum coniugio, ſine coitu eſſe vel fieri poſſe credat? Contrâ quod incaſſum porro vrſeris: Imo, procreationem tamen, extra ſingulare illud connubium Ioſephi cum Maria, hoc modo comparatam eſſe, vt neceſſario concubitum ſupponat, at hunc vero, per ſe & in genere ad adiutorium, illudque mutuum etiam non requiri. Nam prout ficulnea eſt conſequentia: Obligatio per ſe, verbis non indiget, E. nec in ſtipulatione, ſic non minus & ſequens vacillat: mutuum adiutorium in ſe ac generatiter acceptum carnalem copulam haud reſpicit, Ergo nec in coniugio.

§. VIII.

Qualis impotentia requiratur,

Verum vt haec coniugii nullitas ac ſeparatio, quam aſſeruimus, admittenda ſit, impotentiam, ceu

vt separatio incantatorũ coniugum admitti possit? Debet illa impotentia esse plena.

ex dictis quodammodo iam constat, totalem, i. e. eiusmodi, quae omnem, tam concumbendi, quam generandi facultatem intercipiat, adesse oportet; Vnde si maleficiatus forte sobolis quidem procreandae, attamen non coeundi potentia priuatus sit, nondum coniugium hinc dissoluendum erit, quoniam tunc ligato aliquem adhuc matrimonii finem obtinendi, copia datur. Sunt etiam, qui hic, vti cum coniuge natura impotente, sic non minus & cum tali, quem virtute coniugali, etiam quoad concubitum, vis magica exuit; si quidem pars vtraque maxime sana, impotentiae totalis ac perpetuae vitio non obstante, cohabitare nihilominus velit, coniugium per *c. 4. X. de frigid. & malefic.* concedunt. Ast quemadmodum matrimonium eiusmodi, quod cnm inepto ad copulam, sponte atque data opera initum est, aliis non citra rationem displicet, vid. *Brunnem. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 2. Ziegler ad Lancell. Lib. 2. Tit. 16. §. 8. Cypraeus in Tr. de Iure Connub. c. 9. §. 13. n. 41. & 42.* dum vtique pars potens de alio, in quem se recipiat, portu, non parum sollicita erit; ita id etiam vere tale, vel iuxta ipsum allegatum *capitulum*, non existit, quoniam, cum nulla causarum, ob quas nuptiae

ptiae a Deo quondam institutae, locum hic inueniat, impotens quoque per claram ipsius allegati capituli dispositienem nou vt vxor vel maritus, sed vt soror solummodo ac frater habetur. conf. *c. 5. X. Eod.* & *Ziegler ad Lancell. l. c.* §. 7.

§. IX.

Debet II. impotentia per magiam procurata perinde, vt naturalis alioqui, ob quam nuptiae irritae fiunt, incurabilis & perpetua esse; Quare cum istaec naturalem curandi modum omnem, regulariter respuat. vid. *Paul. Zachias Lib. 3. Quaest. medico-legal.* Tit. 1. *Qu. 5. n. 56.* non immerito (α) hic quaeritur: *Vtrum* ad ligamen tollendum, ad maleficum, salua conscientia recurrere ac confugere concessum sit? Negatiuam quaestionis partem (1) adstruit Ius Diuinum, *Leuit. c. 19. v. 31.* ibi: *non declinetis ad magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos.* & *Deuter. 18. v. 10.* verb. *nec inueniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem, aut qui Ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria.* Cui adstipulatur (β) ratio, per quam maleficia peccatis cumulare citra dubium interdictum est. Quare & (γ) remediis ecclesiasticis, nempe precibus, hic

Incurabilis & perpetua. An ad tollendam ligationem qua laborat coniux, magicam, ad magorum auxilium confugere liceat? negatur.

vtendum esse, communis opinio tenet. Affirmatiua ex aduerso in Iure Ciuili, per *l. 4. C. de malef. & mathem.* satis videtur fundata esse, siquidem iuxta nunc dictam legem incantatio, quae ob bonum finem, puta ob morbos curandos, vel tempestates repellendas suscipitur, extra omnem criminationem posita est. Sed cum interea non omnis statim actio, quae bonum sibi finem praefixum habet, bona idpropter audiat, ni & templum eo fine expilantes, quo pauperibus inde subueniatur, actum existemus bonum exercere, sane *allegatam l. 4.* quae Constantino Imperatori Christianorum primo ortum debet, religioni eius parum congruere, longeque hinc magis Christianismo Imperatoris Leonis sanctionem, quae est *in Nov. 65.* & magiam bono fine susceptam damnat, conformen esse, quis ambigat? Equidem sunt, qui naeuum hunc Imperatoris excusatum exinde volunt: quod tempore, quo praedictam legem quartam tulit, ille Christi dogmate nondum imbutus fuerit; Sed enimuero, cum illius conuersio Maxentio deuicto in annum 312. vel 313. post Christum natum incidat. vid. *Anth. Matth. Tr. de Criminibus, tit. de Siccar. c. 5. in fin. & Matthias in theatr. hist. pag. 664.*

664. & 667. & vero *lex memorata 4ta* anno Christi 321. ceu ex inspectione & dato eius liquet, demum promulgata sit, suspicione illa excusatio non potest non laborare, tametsi interim non ignoremus, baptismo illum serius, nimirum anno 337. iuxta Eusebium aliosque, tinctum esse. *vid. Anton. Matth. l. c.* nonnullosque istam legem non de incantamentis, sed de solennibus processionibus & lustrationibus agrorum, quae olim per *Nov. 123. c. 32.* cum litariis publice decantatis fiebant, accipere. vid. *Brunnem. in Comment. ad C. Tit. de malef. & mathemat. d. l. 4.*

§. X.

Auxilium ergo magorum per se ac simpliciter hic rogare dubio procul vetitum est. Sed numne tamen certo minimum modo illos adire permissum erit? Istam vero circa quaestionem non vna itidem omnibus mens sedet. Quidam enim non precibus, ast omnino tamen vi & verberibus opem a malefico extorqueri posse contendunt. Contra nonnulli remedium quaesitum vitio carere censent, vbi maleficus maleficium tollere paratus est. Tandem quibusdam licitum illud tunc visum, quando maleficium sine maleficio tolli potest, puta per destructi-

An adire minimum magos licet? non indiscriminatim.

onem ſigni, cuius intuitu pactum cum Daemone initum *Delr. lib. 6. Disquiſ. magic. Sect. 1. Quaeſt. 2. & 3. Brunnem. in Iur. Eccleſiaſt. lib. 2. c. 17. §. 4.* Prima in his opinio ſequenti nititur ratione: quia, qui magum cogit, inhonorat diabolum, eſtque expers omnis peccati. Altera: quia conceſſum eſt, ab vſurario v. c. pecuniam ſub vſuris mordacibus mutuo accipere, & idololatrae ad iurandum parato iusiurandum deferre, quamuis tamen, vt ille, prohibitum foenus accipiendo, ita & hic, iuramentum per falſos Deos praeſtando, grauiter delinquat. *Tertia*: quia nudum ſignum deſtruendo, nullum, ſiue a mago, ſiue a parte illius, qui demolitionem iſtius ſigni a mago poſcit, committitur peccatum. Nos igitur, vt vltimae ſententiae placitum iam ſequimur, ſic ſecundo & primo loco expoſitam, eo ex capite, quod, vtraque illarum non inuita, magiam faſcinatus adhuc intendat, perque incantationem incantationi accedentem ſibi conſultum velit, merito reiicimus. Quae ratio opinionem vltimam (1) nec quicquam grauat, & (2) cauſas, quibus ſententiae priores innituntur, iure deſtruit. Nam qui incantantem ad ferendam opem, operam magiae non excluden-

dentem, vel minis grauibus ac verberibus adigit, is in factum illicitum hoc ipſo vtique ſimul conſentit, atque ſic non tam diabolo, quam DEO honorem detrahit, foederisque porro cum peſſimo ſpiritu icti, dum maleficum ad id, quod is virtute pacti nunc memorati debet perficere, compellit, participem ſe facit. *Stryk. in Annot. ad Ius Eccleſ. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 4.* Deinde cum tam vſuris, quam iuramento per ſe nihil turpitudinis inſit, & vero magiae delictum natura ſua foedum exiſtat, nec idololatra in *ſpecie*, quoad conceptum mentis ſuae per alium, quam verum ſe DEum iurare putet, facilius omnino ex admiſſa incantatione, quam ex non debito rerum alioqui licitarum, puta vſurarum vel iuramenti vſu, redundare in conſentientem labes poteſt.

§. XI.

An impotentia ex incantatione ſemper perpetua ſit? Incantatio & ligatio temporaria quandoque

Interim hucusque tradita manifeſtant, impotentiam ex incantatione ex eo, quod omnem medendi modum naturalem eludat. minime perpetuum ſimul eſſe, quoniam (1) diuina remedia ſaepenumero iſthac potentiora ſunt, quia (2) per ſublatum a venefico vel ſaga ſignum maleficium non raro tollitur, imo quia, quod (3) addendum, vel nodus

in perpetuam transit. *Exemplum nobilis cuiusdam Papiensis.*

ipse magicus non nisi ad certum tempus, idque vnius tantum noctis, interdum fiat, quod inter alia sententia, quae apud *Carpzouium in Decis. Saxonic. Dec. 186.* inuenitur, satis comprobat, *verb.* **Wenn er eine andere freyhen würde, wolte sie ihm gleichfals einen Possen thun, maßen anitzo es auch geschehen, und sie das Schloß nicht ihm zum Schaden, sondern nur deswegen zugeschlossen, damit er die erste Nacht nicht bey der Braut schlaffen könte rc.** quamuis tamen voto euentus non semper ac necessario respondeat, vt: cum is, *qui solus* aliquod incantamentum conficere, ac vim eius solus quoque eneruare nouerat, moriatur, cuiusmodi casus *Menochius Lib. 2. de arbitr. Iud. Quaest. Cent. 6. cas. 519.* meminit, dum *num.* ibid. *30.* nobilem quendam Papiensem proprio filio ac nurui maleficia, concubitus in nimis adhuc tenera eorum aetate impediendi causa, ideo fecisse refert, quod eos perfectam aetatem adeptos ligatura iterum eximere vellet; esse vero patrem vita ante id tempus, ceu addit, defunctum, vt adeo dissolui maleficium nunquam potuerit.

§. XII.

§. XII.

Quare cum iuxta requiſitum ſecundum, nodum magicum, ob quem matrimonium *h. l.* corruere debet, oporteat continuum eſſe, vid. ſupra §. *IX.* & vero ligatura, ſiue perpetua, ſiue temporaria, nemini hic, praeterquam eandem nectenti, perſpecta eſſe poſſit, triennium inde explorandae perpetuitatis huius ergo, regulariter conſtitutum eſt, vid. *Menoch. caſ. alleg. n. 13.* adeo, vt ſi vitium impotentiae praedictum intra tempus per eccleſiaſticae medicinae munia, iuxta *c. fin. C. 33. Qu. 1.* ſanatum non fuerit, coniuges, illo tanquam perpetuo & ſemper exiſtente, ſeiungi poſſint, iureiurando adhaec credulitatis a ſeptem propinquis vel vicinis bonae famae ſuper copula carnis in coniugio deficiente praeſtito. vid. *c. 5. X. de frigid. & malef.* conf. *Nov. 22. c. 6.* vbi tamen id, quod de ſeptima propinquorum vel vicinorum adhibenda manu in *cap. 5.* diſponitur, Brunnemannus *in Iure Eccleſ. Lib. 2. c. 17. §. 3.* non amplius obſeruari adnotauit. Caeterum triennium ſecundum adductus textus a die contracti matrimonii computatur, licet interea rectius id, ſi concubitus nuptias non ſtatim inſecutus, ſed ob cauſas certas, puta ob morbum

Vt ligatio coniugis magica perpetua habeatur, quantum temporis ſpatium requirant iura? Quomodo computandum id tempus ſit?

bum &c. in incertum tempus dilatus fuerit, aut coniuges ante plenam pubertatem, velut anno 14. aut 12. coierint, tam priori casu a die copulae demum tentatae, quam posteriori post plenam non nisi pubertatem i. e. annum 18. putetur currere. vid. *Stryck. in not. ad Ius* Eccles. *Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 3. & Menoch. cas. cit. n. 14. & 15.*

§. XIII.

Nullo declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & ligationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas redierit?

Quando itaque sic, spe rediturae sanitatis intra triennium haud affulgente, matrimonium pro nullo declaratum iam fuerit, an id, si omnem forte praeter opinionem vis maleficii postea cessit, redintegrandum erit? Neutiquam siue vnus coniugum nuptias cum alio nouas iam inierit, siue ambo adhuc separati sint, et ad vota secunda neuter eorum transierit. Et prior quidem casus, cuius veritas nemini forte suspecta est, in *all. c. vlt.* circa fin. *C. 33. Qu. 1.* expresse decisus inuenitur. Alterum vero hae rationes extra controuersiam simul ponunt, quoniam (1) renouatio matrimonii, nisi verum aliquod coniugium antecesserit, non intelligitur. Atqui, vbi propter impotentiam id corruit, nullum idem vel statim ab initio fuit, quae nullitas porro, *arg. pr. I. de exhared. liber.*

liber. merito & poſt impedimentum adhuc ſublatum durat. (2) Quia ſuper coniugio tali ſententia inſuper acceſſit, ex qua adeo velut ex re iudicata ſeparatis ius eſt quaeſitum, quo priuari iidem contra ſuam voluntatem nequeunt. Non obſtat vulgare Canoniſtarum dogma, iuxta quod alioqui in cauſſa matrimoniali ſententia contra coniugium lata in rem iudicatam nunquam tranſit. vid. *Andr. Vallenſ. Tit. de frigid. & malef.* §. *6.* Nam haud dubie id primum in veris ac validis nuptiis procedit, vimque deinde potiſſimum tunc exſerit, vbi falſa impedimenti alicuius adeoque & impotentiae allegatio ſententiae pro dirimendo coniugio ferendae cauſam dedit. Etenim ſi fraude i. e. per impotentiam ſimulatam ſeparatio impetrata fuerit, aut ſi ex errore etiam, quamuis probabili, iudex deſideratae ſeparationi annuerit, licet vel nouum ab vno ſeparatorum coniugium iam initum fuerit, ad priores tamen eidem nuptias nihilominus eſt redeundum. vid. *c. 6. X. de frigid. & malef.* nec non *c. 7. X. de ſentent. & re iudic.* Ais: imo, quia iudex impedimentum hic metuebat perpetuum, quod tamen temporarium tantum fuiſſe euentus poſtea docuit, ſententia ex errore proceſſit. Quare & porro vinculum

 lum

lum coniugii ruptum merito, re adhuc integra, coalescere debebit. vid. *Brunnem. in Iur. Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 5.* Verum resp. non posse tamen (1) hunc errorem alicui partium imputari, quia neutra illi occasionem praebuit. Nequit (2) coniugii vinculum dissolui, vel de nouo contrahi, vbi id, ceu per antecedentia constat, nunquam de iure validum & efficax fuit. Nam si illud hic supponas valuisse, nulla apparet ratio, quare non a parte illaesa, nouo quamuis coniugio alii iam copulata, matrimonium prius renouari debeat. Quo accedit, quod per §. *Diss. VI.* impotentia magica aliquando respectiua sit, ac adeo non statim, qui post separationem quoad alias potens factus, intuitu etiam eius, a qua est separatus, pro tali reputandus sit.

§. XIV.

Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam carnalem

Tandem III. vt per magicum nodum foedus connubiale dirimatur, oportet illum, quod & ad impotentiam naturalem alias, vbi ob illam matrimonium irritum fit, requiritur, nuptias plene consummatas antecessisse. Nam ineptitudo eas demum insecuta separationi amplius locum non facit. *c. 25. C. 32. Qu. 7. c. 29. C. 27. Qu. 2.* nisi forte vitium subsequens

ſequens propria maleficiati culpa ac voluntate, quem tamen caſum inter rariſſimos numeramus, contractum fuerit. *arg. c. 7. C. 32. Qu. 2.* Etenim tum ille pro coniugis ſuae malitioſo deſertore merito eſt habendus, perſonaeque alteri, quae dolo ac culpa omni vacat, matrimonium haud denegandum. *Stryk. in annot. ad Ius Eccleſ. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 2.* Extra hunc caſum vero coniugibus absque dubio iam incumbit, quamcunque fortunam aequo animo ferre. vid. *l. 22. §. 7. ff. ſolut. matrim. quemadm. dos pet.* *conf. Carpz. in Iurispr. Eccleſ. Lib. 2. Def. 202. n. 9.* At ita vero non absque ratione forte dixeris: Ergo vel ipſum hoc requiſitum tertium coniugio ob magiam dirimendo plane obſtat, ſiquidem impotentia, ligaturis magicis quaeſita, matrimonio regulariter poſterior exiſtit, cum vtique conſtet, eam in ipſo de ſponſationis actu ac die, quo coniugium ob conſenſum matrimonialem, iuxta *l. 30. ff. de R. N.* iam perfectum eſt, vt plurimum interuenire. De Gallia enim *Arniſaeus* refert: *Ego in tota Gallia adeo familiariter obſeruaui necti nodum, LIER LE NOED ipſi dicunt, vt plerumque ſponſi, miſſis nocturnis, antequam luceſcat, copulentur, ne ab incantatoribus per lucem con-*

deprehenſa fuerit ligatio. Gallorum cautela.

conſpiciantur. Tr. de Iure Connub. c.6.n.19. p. m.316. quam ligaturam magicam & in Vaſconia frequentem eſſe *Corraſius* teſtis eſt. conf. *Delr. Lib.3. Disquiſit. magic. Qu.4. Sect.8.* Sed vt nunc non dicamus, quod coniuges ipſo copulationis die ligentur, haud vniuerſale eſſe, ſane licet ex abundanti etiam concedatur, ligaturam nunquam prius, ſed ſemper in ipſo deſponſationis aut nuptiarum actu demum fieri, non tamen inde adhuc, eam coniugium eſſe inſecutam, dextre probatum erit, cum omnino & tum iſtaec ante copulam carnalem, adeoque prius, quam matrimonium concubitu conſummatum eſt, interuenerit; quo ſane tempore facta ad ſeparationem coniugum aeque adhuc ſufficit, acſi ante matrimonium nondum perfectum contigiſſet. Nam non praeciſe intuitu perfecti, ſed & ratione coniugii conſummati maleficium ſiue antecedens ſiue conſequens aeſtimandum eſſe, *can. alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* ſatis aperit. ibi: *ecce impoſſibilitas coeundi, SI POST CARNALEM COPVLAM inuenta fuerit in aliquo, non ſoluit coniugium, ſi vero ANTE CARNALEM COPVLAM deprehenſa fuerit, liberum facit mulieri, alium virum accipere.*

§. XV.

§. XV.

Non est ergo, quare porro hic obuertas: Imo, vbi impotentia caussa est matrimonii pro nullo habendi, intuitu ipsius statim initii & ratione perfectionis id inualidum esse debuit, quia non concubitus, per *all. L. 30. de R. I.* sed consensus nuptias facit. Etenim licet quidem negandam non sit, matrimonium, ad quod consensus accessit, eatenus aliquando firmum fuisse; negatur tamen penitus, idem & in effectu tale extitisse, vtpote pro quali coniunctione valida ea indubitate demum habenda, quae aliquem coniugii finem plane, vel aliquo modo iam obtinuit, aut illum consequi minimum non impeditur. Vnde quin hinc, aliquo ad concumbendum post nuptias consensu perfectas, at ante copulam tamen coniugalem naturaliter inhabili facto; nuptiae similiter pro nullis adhuc declarari possint, per *c. ante alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* ambigi nequit.

Obiectio.

Responsio.

§. XVI.

Tantum dispiciendum hic erit, quid iustum vlterius sit, quando plane incertum est, num impotentia magica ante an vero post coniugium consummatum acciderit? Debere autem coniuges tum non separari, sed sibi inuicem cohabitare, ac in coniugio permanere, nonnulli exinde statuunt, quod in dubio non contra coniugium, sed potius pro illo iudicandum sit. Verum cum in dubio benigniora semper praeferenda sint, *l. 56. & l. 192. §. 1. ff. de R. I.* & vero

Quid si incertum, acciderit ne impotentia magica ante matrimonii consummationem, an vero post illam.

vero

vero parum fauoris coniugem potentem maneret, si absque omni culpa sua, alterius ad matrimonium inepti coniugis vinculo ac consortio perpetuo innexus viueret: merito ac rectius contrarium aliis arridet, maxime, cum in dubio hoc casu, vbi de insanabili vitio alias constat, & bonum prolis, & fornicationis euitatio, & mutuum adiutorium deficiat, sicque eadem non minus causa, quae alioqui, vbi maleficium nuptias praecessisse certum est, se offert, pro disiunctione coniugum militet. *vid. Menoch. cas. supra alleg. 519. n. 32.*

§. XVII.

Quidsi tamen indubitatum, maleficium contigisse coniugio carnali copula consummato, & statim mox post commixtionem?

Sed annon vero ob haec incommoda maleficium, de quo, quin coniugium carnali copula consummatum demum exceperit, non ambigitur, cumprimis, si id commixtionem primo statim tempore insecutum fuerit, & pars potens concubitusque cupidine flagrans, ni disiungeretur, ad vltimum vsque vitae spiritum vstionibus illicitis exposita foret, nuptias similiter inualidas reddet? Placitum commune talem ei vim denegat, quoniam (1) DEus neminem, cum, eo sic disponente, matrimonium ante initum fuerit, supra vires suas tentaturus est. vid. *Carpz. in Jurispr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. in fin.* de quo eo minus dubitandum, si coniux sanus ac mali expers optimum illud extinguendae libidinis remedium, ac tritum dictum: *Ora & labora*, iuxta sobriam, quae quemque Christianum docet, vitam, actionum suarum

rum regulam constituerit. (2) Quia metus vstionis ad mortem vsque coniugem potentem vexaturae est incertus, cum maleficiatus ante illum in fata non minus concedere, &, si ligatura temporalis fuerit, viuens saepe illa adhuc eximi possit. Quamuis interea tamen secundum aliquos, sicubi carnis stimuli tam effrenes fuerint, vt nullis superari ac retundi mediis extra matrimonium licitis queant, Principi etiam integrum sit, coniugi potenti, incontinentia victo, dispensatione tandem sua succurrere, nouumque, priori seiuncto, thori socium eidem indulgere. *vid. Coccei. in not. ad Paul. Zach. Quaest. medico-legal. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 2.* Neque desunt, qui hoc casu polygamiam etiam, separatione non concessa, principem permittere posse adstruunt, quoniam illa (1) iure tantum humano interdicta sit, & (2) alicui, vel coniuge ad concubitum apta existente, inprimis si illa non refragetur, in remedium refrenandae libidinis insolitae concedi queat. *Hopp. in Comment. ad Instit. Tit. de Nupt.* §. *6.* & *7.* quam sententiam in medio relinquimus.

§. XVIII.

De separatione coniugum ex capite odii per magiam conflati.

Sequitur iam separatio ex capite odii. Vt vt interim & quoad hoc ligamen precibus ab initio haud dubie vtendum, ita tamen, si spes omnis redituri amoris deficiat, & odium praeterea immodicum ac hoc modo comparatum sit, vt iuxta fin. §. *5. Diss.* vnus alterum e medio sublatum velit, separari coniuges

iuges non minus totaliter & quoad vinculum poterunt. Nec obſtat, quod odium & ſaeuitia diſſolutionem coniugii talem non operetur, ſed tantum ſeparationem quoad thorum & menſam. Etenim hoc de odio naturaliter contingente accipi debet, ob quod ſeparatio temporalis fit eo fine: vt animi coniugum reconcilientur, *Carpz. Iurispr. Ecclef. Lib. 2. tit. 12. def. 110. n. 12.* ſed odium magicum regulariter eſt incurabile. *vid. Paul. Zachias Quaeſt. medico-legal. Lib. 3. tit. 1. qu. 5. n. 56.* cui accedit, quod & ſaeuitia naturaliter talis, ſi fuerit cum periculo vitae coniuncta & incorrigibilis, ex veriori ſententia matrimonium etiam quoad vinculum tollat. Nam ſi malitioſa deſertio, in qua coniugis deſertae vita per conſequens ſolum & indirectum periclitatur, imo adulterium, per quod adulterans ſaepe intentionis eius non eſt, vt matrimonium totum diſſoluere velit, ſed vt libidini tantum ſuae indulgeat, vinculum coniugii nihilominus plane dirimit, cur non odium cum periculo vitae coniunctum, quod mortem directe infert, & cuius finis non alius eſt, quam vt per mortem coniugale vinculum neceſſario rumpatur, cauſa matrimonii totaliter & quoad vinculum diſſoluendi exiſtat? *vid. Stryk. in Vſ. Mod. 11. Tit. de Diuort. & Repud. §. 27. & 36.*

CO-

COROLLARIA.

I.

Ex Iure Naturae.

1. Naturae coniugii congruit bonorum communio. Contra dotes legibus humanis pactisque acceptae ferendae.
2. Valida ſunt Principum matrimonia per procuratores conſummata.
3. Coniugium ad morganaticam verum matrimonium eſt.
4. Principibus licet ſine hierologia conſummare matrimonia.
5. Bynkershoekius, cum mare magnum ſiue Oceanum ad neminem pertinere adſtruit, *quia retineri non posſit*, ab iis, qui illum dominio exemtum aiunt, *quoniam nequeat occupari*, verbis tantum diſſidet.

II.

Ex Iure Ciuili Romano.

1. Cum in prouincia quinque liberi a tutela liberent ſuſcipienda; ſed Germania inprimis trans-Rhenana Romanorum imperio paruerit nunquam: non videtur maiorum noſtrorum nomini conciliari amplitudo, quod numerum liberorum quinarium a Romanis illo caſu in excuſatione tutelae conſtitutum adoptauimus.
2. Quod in §. 3. Inſt. de Leg. Falcid. de pretiis ſeruorum manumiſſorum in ponenda quartae Falcidiae ratione deducendis cautum eſt, inepte ad pretia equorum accommodatur, qui ad cohoneſtandas perſonarum illuſtrium exſequias duci ſolent, **was auf das Freuden- und Trauer-Pferd verwendet worden.**

3.

3. Actio, quae fideiussori aduersus creditorem ex leg. si contendat 28. ff. de fideiussor. datur, monstrum est in cerebro Practicorum natum.

4. Lex 6. ff. quae in fraud. cred. fact. vt rest. quatenus repudiare permittit hereditatem in creditorum fraudem, iniquissima & indigna est, quae in Christiana republica recipiatur.

5. Aeque vxori ob iniuriam marito illatam actio iniuriarum danda, ac marito propter iniuriam, quam passa est vxor. Idque contra legem 2. ff. de iniuriis & fam. libell. Ratio enim ICti Pauli: *aequum esse, vt vxores a viris, non viros ab vxoribus defendantur;* debilis admodum est atque ad mores Romanorum composita.

III.

Ex Iure Criminali.

1. Confinatio, **die Verstrickung**, quae est, cum in casu furti iterati secundi eiusque parui fur praestita vrpheda nummellis publicis expositus territorio, in quo deliquit, excedere prohibetur, poenarum fini magis respondet, quam, quae loco illius decerni solet, relegatio.

2. Articulus Ordin. Crim. Carol. V. 109. hactenus ab vsu recessit forensi, quatenus per magiam Imperator intelligi voluit crimen, quo multa fidei absona hominibus & diabolo attribuit vulgus, v. c. quod illi pacta ineant cum spiritu immundo, cumque eo concumbant, choreas instituant in monte Bructerorum, **auf dem Brocks-Berge**, alios homines in lupos felesque transmutent ope entis maligni, variaque edant miracula, quae solus producere naturae conditor & conseruator potest.

3.

3. Satira longe distat a libello famoso, &, qui vocatur, pasquillo. Illa neminem laedit, neque crimen est, sed licita vitiorum vituperatio sale adspersa. His inuehitur in alios iniuriis & scurrili lusu, praesertim si exprimat bouinator nomen eius, cuius famam sauciare animo destinauit.

4. Raptus crimen pro circumstantiis variam induit faciem.

5. Poena capitalis Leuit. XX. v. 10. in adulteros statuta non est legis diuinae vniuersalis, sed particularis forensis.

IV.

Ex Iure Canonico & Ecclesiastico.

1. Oeconomi seu administratores bonorum parochialium ante Concilium Chalcedonense & Hispalense non clerici solum sed & laici fuerunt. Postea haec cura solis commissa clericis, teste Gratiano in c. 22. C. 16. q. 7. vbi ratio adfertur plane rustica: *Indecorum est, laicum vicarium esse episcopi, & seculares in ecclesia iudicare. In vno enim eodemque officio non debet dispar esse professio, quod eiam in lege diuina prohibetur dicente Moyse: non arabis in boue simul & asino h. e. homines diuersae professionis in officio vno non sociabis.*

2. In Ecclesia Protestantium cura bonorum parochialium suprema spectat ad Principem, eorumque administratio etiam laicis concreditur, qui vocantur Kirchen-Vorsteher, Kirchen-Väter, Kirchen-Geschworne, seu, vt Hamburgi, Kirchen-Iuraten.

3. Iure Canonico duos testes cum parocho rustico testamento adfuisse sufficit, cum secundum cap. 10. X. de testam.

in ore duorum vel trium testium omne stet verum. Perinde ac si eo prohibuisset DEus adhiberi plures.

4. Iure Canonico ex habitu corporis non ex numero annorum aestimatur pubertas: ex quod est, quod femina ante annum duodecimum viripotens habeatur recteque matrimonium contrahat, *quoniam tum malitia supplet aetatem, c. pubertas 3. & c. de illis 9. X. de despons. impub.* Inelegans & acerba ratio.

5. Pontifex prohibet matrimonium etiam in quarto gradu lineae collateralis aequalis, *quoniam inueniantur quatuor humores in corpore humano, qui constent ex quatuor elementis, c. non debet 8. X. de consang. & affin.* Vecorditer.

V.

Ex Iure Publico Germanico.

1. Superioritatem territorialem Electoribus, Principibus & Statibus Germaniae tot pacificationibus, tot conuentionibus tot iurisiurandi sacramentis quaesitam & confirmatam absit dicere *foetum nouum atque in orbem protrusum.*

2. Aeuis Merouingorum, Carolingorum, Saxonicorum & sequentium Imperatorum vsque ad interegnum magnum incognitus est Ordo Equestris Immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus.

3. Tantum abest, vt illis aeuis Ordines, quos laudaui, Equestres, fuerint Status.

4. Ciuitates Imperii Liberae sunt Status.

5. Ordo Equestris immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus non sunt Status.

S. D. G.

ORDINIS IVRIDICI
IN
ACADEMIA CHRISTIAN-ALBERTINA
h. t. DECANVS
IOANNES ZACHARIAS HARTMANNVS, D.
INSTITVTIONVM IVSTINIANEARVM ET IVRIS PATRII PROFESSOR ORDINARIVS,

DISPVTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI CLARISSMI

IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI,

ADVOCATI HAMBVRGENSIS,

DE

CONIVGIBVS INCANTATIS EORVMQVE SEPARATIONE

PRO GRADV DOCTORALI ET SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS AC PRIVILEGIIS CONSEQVENDIS

DIE DECEMBRIS ANNO M DCC XXVII

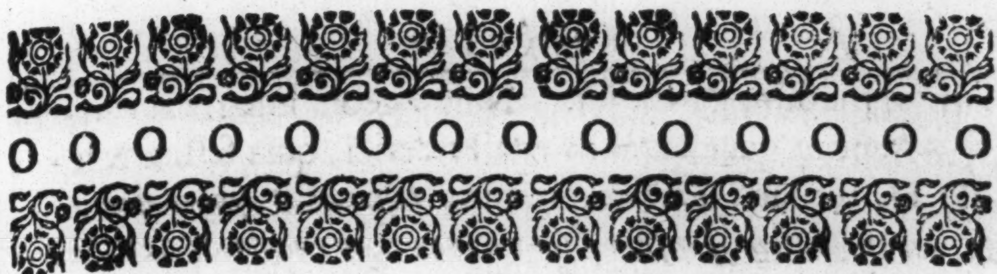
IN AVDITORIO MAIORI

CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS

SOLENNITER HABENDAM

PRAEVIA DECENTI INVITATIONE INDICIT.

KILIAE,
LITTERIS IOANNIS CHRISTOPHORI REVTHERI,
ACAD. TYPOGR.

aleantne aliquid, quae circumferuntur, incantamenta & veneficia, quaestionis incertae est atque in vtramque partem agitatae. Alii ea superstitioni vanissimae adscribunt fabulasque dicunt, quibus nihil sit fabulosius. Contra alii illos ipsos vanos adpellant, qui vires & effectus incantationum magicarum stupendos tam praefracte negauerunt, vel negare audent etiamnunc. Non est ergo, quod miremur, quare & matrimoniis haud raro aliquid fascini admixtum & adspersum omnis fere aetas crediderit. Et profecto, si sacra est memoria maiorum nostrorum, si vllum apud nos piae antiquitatis pretium, matrimonia incantata veluti certa adfirmare sanctius & reuerentius est, quam nondum satis explorate cognita atque percepta perhibere. Nam etsi dissonae hodie audiantur voces, etsi vndique superstitio petatur, iuuare tamen fortasse potest deploratam caussam exemplorum, quibus referti sunt annales, etiam illustrium, copia. Possem, si operae pretium foret, cumulum illorum struere. Verum sit nobis pro vniuerso populo vnus Imperator Fridericus V. qui cum Eleonoram in matrimonium duceret, incantationum potentiam ligationesque magicas vetularum quarundam Lusitanicarum teste locupletissimo Aenea Syluio mi-

rum in modum pertimuit. Non pigebit integram narrationem Aeneae, quae extat in vita Friderici, quia festiua & lepida est, hic recitari: *Exinde*, inquit, *festinabat Imperator abire, Leonoram autem sponsam suam nondum cognouerat, quod id operis in Alemanniam referre volebat; siue ne sanguis Italicus sibi nasceretur, siue aliud relligionis in mente gerens. Virgo moesta videbatur, quae se circumduci velut parum placentem existimabat. Quod cum Alfonsus animaduertisset, adiens Caesarem, in ea vrbe atque in his aedibus, vbi tunc fuere, contractum fuisse matrimonium indicit, ibique merito consummandum: a Deo datum esse, in eundem locum vt ambo venissent, orat ergo, vt virgini misceatur. Quod cum Fridericus negaret, ergo, innuit Alfonsus, neptem meam in Alemanniam duces, atque illinc cognitam, si minus placuerit, ad nos remittes, aut ea fortasse neglecta cum alia contrahes? quin potius eam hic cognosces, vt, si placeat, abducas rem gratam tecum, si minus, apud nos onus dimittas. Quibus verbis, etsi erat Caesar paullo debilior, commotus est, atque operam matrimonio dare statuit. Iussit igitur Teutonico more stratum adparari, iacentique sibi Leonoram in vlnas complexusque dari, ac praesente Rege cunctisque Proceribus adstantibus superduci culcitram. Neque aliud actum est, nisi datum osculum. Erant autem ambo vestiti, moxque inde surrexerunt. Sicque consuetudo Teutonicorum se habet, cum Principes primo iunguntur. Mulieres Hispanae, quae aderant, arbitratae rem serio geri, cum superduci culcitram viderunt, exclamantes indignum fieri facimus, Regem, qui talia permitteret, increpabant. Ille autem non sine risu & iucunditate spectabat peregrinos mores. Nocte, quae instabat, futurus erat concubitus ex nudis.*

Dum

Dum ergo ſaltationibus vniuerſa curia intenta eſt, feminae Portugallenſes, quibus cubiculi ſecretioris commiſſa cura erat, fumigationes ſuper ſtratum faciunt, in quo iacendum eſt; carmina dicunt, & accerſito ſacerdote lectum benedicunt, irrorantque ſanctis aquis: vt eſt ſuperſtitio mulierum, quae ſic felix connubium & amorem vtrinque perpetuum arbitrantur futurum. Quod vbi Caeſar accepit, veretur, ne quid veneficii interueniret, alium ſibi ſubſterni lectum iusſit, vocarique ad ſe coniugem. Timebat enim nutricem Imperatricis, quam rerum huiusmodi peritam aiunt, quibus faſcinari mentes hominum ſolent, ſimilemque illi putant, de qua nobis Poëta ſcribit:

Haec ſe carminibus promittit ſoluere mentes,
Quas velit; aſt aliis duras immittere curas,
Siſtere aquam fluuiis & vertere ſidera retro,
Nocturnosque ciet manes, & mugire videbis
Sub pedibus terram & deſcendere montibus ornos.

Quibus rebus etſi plerique fidem habendam negent, Flaccus tamen cum diu pugnaſſet, his artibus nihil ineſſe ponderis, mutatus tandem, iamiam, *inquit,* efficaci do manus ſcientiae ſupplex. *Et ſunt qui Circem non fabuloſe vertiſſe in feras hominum vultus adfirment. Nos illud inprimis trahit, quod de Phitoniſſa ſacri libri commemorant: quam Samuelis animam de inferni abditis euocaſſe tradunt vt virorum conſpectibus redderetur. Si tamen animam Prophetae fuiſſe credimus & non phantaſticam potius illuſionem Satanae. Vtcunque conſultisſimum cenſco, cum facultas eſt, magicarum artium euitare fallacias, conſiliumque Caeſaris in ea re non vanum dico fuiſſe. Verum Imperatrix bis terque vocata in ſuo lecto manere, morem ſeruandum dicere: viros*

ros in stratum vxoris ire solitos, non contra fieri solere. Caesar veluti victus ad eam pergit rogatque, secum in alium thalamum proficiscatur: recusantem manu prendit, vincitque facile nolentem vincere, atque eo pacto vitatis incantationibus in alio lecto matrimonium consummatum est. Haec Aeneas Syluius, postea Papa Pius II. Scimus quoque, Pontificem Innocentium VIII. a. 1484. fascinationibus & ligationibus matrimoniorum peculiari Bulla occurrisse: *Innocentius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, ad futuram rei memoriam &c. Sane nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemanniae superioris, nec non in Moguntin. Colon. Treueron. Saltzburg. & Bremen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis & dioecesibus complures vtriusque sexus personae, a fide catholica deuiantes, cum daemonibus, incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & coniunctionibus aliisque nefandis superstitionibus & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium foetus, terrae fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomaria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terrae legumina perire, suffocari, & extingui facere & procurare, ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes & animalia diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, AC EOSDEM HOMINES, NE GIGNERE, ET MVLIERES, NE CONCIPERE, VIROSQVE VXORIBVS, ET MVLIERES, NE VIRIS ACTVS CONIVGALES REDDERE VALEANT, IMPEDIRE &c.* Nolim reliquam producere ante oculos antiquitatem, tot illustres animas, tot tantaque nomina, permagni

gni vires ligationum magicarum, ſancto quoque matrimonio inimicarum, facientia. Tantum curioſitas, quae non ſemper in vitio eſt, & cupiditas ſciendi effectus ligationum illarum magicarum porentoſos, modumque, quo perficiuntur, fortaſſis nos ſubit & angit? Et videtur, ſi quis alius, Cornelius Agrippa haec non mirabilia, ſed prodigiis ſimilia, edocere ſatis nos poſſe, ipſe forte adflatus & aduſtus arcanorum iſtorum flammulis: *Reſtat*, inquit lib. 1. de occult. philoſoph. cap. 11. de ligationib. *nunc videre rem magnae mirabilitatis, & ipſa eſt ligatio hominum in amorem vel odium, in aegritudines & ſanitates, & eiusmodi. Item ligatio furum & latronum, vt in aliquo loco furari non poſſint: ligatio mercatorum, vt in aliquo loco emere vel vendere nequeant: ligatio exercitus, vt metam aliquam tranſire non poſſit: ligatio nauium, vt nulla vi ventorum etiam infinitis velis per ventum tenſis portum egredi minime valeant: item ligatio molendini, vt nullo impetu volui poſſit: ligatio agri, vt fruges in eo produci nequeant: ligatio loci alicuius, vt in eo coaedificari nihil poſſit: ligatio ignis, vt in aliquo loco accendi non poſſit, & quod aliquod combuſtibile adpoſito fortiſſimo igne non ardeat: item ligatio fulgurum & tempeſtatum, vt nocere non poſſint: ligatio auium & ferarum, vt volare vel fugere nequeant: & horum ſimilia vix credibilia, quae tamen ſaepius experientia cognita ſunt.* Modi ligationum varii ab eodem Agrippa loco dicto peruulgati ſunt: *Fiunt autem*, inquit, *ligationes huiusmodi per veneficia, per collyria, vnguenta, potiones, ſiue philtra, per alligationes & ſuſpenſiones, per annulos, per faſcinationes, per fortes imaginationes & animi exceſſus, per imagines & characteres, per incantationes,*

&

& imprecationes, per lumina, per sonos, per numeros, per verba & nomina, inuocationes, sacrificia, adiurationes, exorcismata, consecrationes, deuotiones, perque varias superstitiones & obseruationes, horumque similia. Sic legere memini ligari serpentem, vt nequeat loco cedere, quando hunc sibilum quis edat: *Osii, Osiia, Osii.* Sic verba: *Socnon Socnon*, eius esse aiunt efficaciae, vt fluxus sanguinis oppido sistatur, si efferantur vicies septies, parsque laesa digito annulari tangatur. Idem esse perhibent, si haec mussitentur: *Charat, Cara, Sarite, confirma, consona, imabolite.* Sed & heliotropium collectum sole in Leone existente folioque lauri inuolutum cum dente lupi, itemque cynoglossum gestatum sub digito pedis maximo homines ira accensos & canes ligare adfirmant, vt illi nocere & maledicere, hi mordere & latrare nequeant. Non est, quare quis inhorrescat, quod ego haecce in chartam coniiciam. Neminem clam esse potest, plura & magis horrenda inueniri apud Albertum Magnum, Trallianum, Fernelium, Goclenium & sexcentos alios, qui omnem vitam in artibus his sublimibus atque altissimis egerunt. Postquam nobis aetas ingeniumque adoleuit, periculum non est, vt tam debile virus noxium nostris possit esse animabus. Deinde ita quidem ista ab illis referuntur: iisque fidem habeamus, quoad fas est. Sed in his videtur disceptationis caput esse, vt excutiatur: an sine contactu mutationes in corporibus producere valeant mortales? an spiritus mali corpora, prout eorum libido est, mouere ac transmutare atque in imagines formare possint? quam rem Antonius van Dalen comm. de miraculis, item de idololatria & super-

ſtitione ſub examen vocauit: porro an in verbis obſcuriſſimis, in numeris, in characteribus, circulorum linearumque ductibus, in ſono & aliis id genus obſeruationibus ea conſiſtat virtus, vt ligationum magicarum monſtroſos effectus habere poſſimus perſuaſos? Fateor in hoc ſcientiae genere nullas me noctes inſomnes traduxiſſe, imo ne curioſi quidem aut diligentis hominis titulum adfectaſſe vnquam. Quare vt ego equidem in cauſſam hanc controuerſam me demittam, animum nondum induxi neque inducturus facile ſum. Illud indicare hic liceat, me cum permultis mente adſequi haud valere, qui poſſint mortales lege rerum omnium peruerſa inconſultoque naturae auctore & conſeruatore artibus ſuis magicis aut diaboli ope efficere, vt ſtent aquae, turres fluant, domicilia ſalitent, legiones ſpiritu difflentur, aegri deambulent, ſepulti & vermibus conſumti choreas ducant, ſenes ſtudeant pilae, iuuenes algeant, eunuchi generent, gignant aniculae, contra ad pariendum aptiſſimae ſterileſcant. O quam

Omnia transformant ſeſe in miracula rerum!

Atque hi ſunt illi, qui incantamenta quaeuis, & magiae potentiam, & ligationum vires, & portenta ſagarum, & monſtra diaboli iocum riſumque faciunt. Quoniam rem ipſam perſequi nunc non vacat, minimum referre noſtra quis crederet, vt illos, qui magiae & veneficiorum incantationumque fidem omnem attenuatum iuerunt, breuiter percenſerem. Sed nec id conſilii hoc loco in pectore mihi eſſe potuit: quis enim omnes eruditorum, qui ſagarum & magiae aniles fabulas perſtrinxerunt, ordines vna vel duabus pagellis perambulabit?

)()(Nec

Nec tali auxilio, nec defensoribus istis
Tempus eget nostrum.

Interim praecipuae in ea caussa partes fuerunt ex Iurisconsultis Illustris THOMASII *de crimine magiae atque de orig. & progr. proc. inquis. contra sagas;* ex Theologis magni SPENERI in den Theol. Bedencken, & FRANCISCI HUTCHINSONII Theologiae Doctoris in Tractatu idiomate Anglico conscripto, cui titulus: *An historical essay concerning witchcraft.* Detrahere videar debitas huic Hutchinsonio laudes, si reticeam, quae de eo leguntur dans la Bibliotheque Angloise ou Histoire Litteraire de la Grande Bretagne l' an. 1718. tom. 3. partie 1. art. 3. p. 78. *Les erreurs les plus pernicieuses s' introduisent aisément parmi les hommes. Nous n' en rapporterons ici que deux exemples tres-capables de détromper ceux, qui ne sauroient concevoir, que certaines erreurs, quelque grossieres qu' elles soient, ayent pû se glisser dans la religion Chrétienne. On a cru pendant plusieurs siecles, que les personnes, qu' on appelle heretiques, meritoient la mort, & on les a fait brûler d' une maniere impitoiable. On a cru pendant plusieurs siecles, qu' il y avoit des sorciers, qui faisoient des pactes avec le Demon, & on les a condamnez à expirer au milieu des flammes. Mais aujourdhui tous les Protestans sans exception & tous les Catholiques Romains éclairez desapprouvent le supplice des heretiques. Pour ce qui est du sortilege, on le regarde à present comme une erreur vulgaire dans les pais mêmes, où l' on n' a point aboli les loix contre les sorciers. On ne fait plus mourir en Angleterre les personnes accusées de ce crime; & les Cours Souveraines de France ne connoissent plus de ces sortes de causes. Il est donc vrai, que l' on a oté la*

vie

vie ſans raiſon à une infinité d' heretiques & de prétendus ſorciers. Aprés cela, doit-on être ſurpris que des erreurs moins preiudiciables à la ſocieté continuent de regner parmi les Chretiens? L' Auteur du Liure, dont nous allons rendre compte, s' eſt propoſé de faire voir, qu' il n' ya point de véritables ſorciers. Il a dédié ſon ouvrage à Milord Parker, Chef de Iuſtice des Plaidoyers Communs, & a Mr. le Cheualier Bury, Principal Baron de l' Echiquier. On ne doit pas s' imaginer que ce livre ſoit inutile. Voici un fait aſſez recent, que je communiquerai à mes Lecteurs, & qui les convaincra, que Mr. Hutchinſon n' a pas entrepris inutilement de combattre l' erreur vulgaire touchant les ſorciers. L' an 1712. une vieille femme, nommeé Jeanne Wenham, fut accuſée d' être ſorciere. On lui fit ſon procès à Hertford (qui eſt la Capitale de la Province du même nom) & les Jurez la trouverent coupable. Le Juge etonné de cette déclaration, leur dit: Quoi? Meſſieurs, vous trouvez cette femme coupable d' avoir eu un commerce familier avec le Diable ſous la forme d' un chat? Oui, Milord, repondit le Chef des Jurez (en Anglois The Foreman of the Jury) *c' eſt a dire, celui qui porte la parole au nom de tous les autres. Le Juge fut obligé de condamner cette femme à être penduë; mais il obtint la grace de la Reine Anne. - - - Ce livre eſt un dialogue entre un Eccleſiaſtique, un Avocat & un Juré.* Sed ne excidat e memoria prudentiſſimi Ieſuitae Patris SPEE *Cautio Criminalis*, quo in libro acutum caput iam anno 1632. ſortilegiis, quibus imperitae plebi illo aeuo illudebatur, egregie rurſus illuſiſſe dicitur. Omnibus hiſce doctiſſimi Angli IOANNIS WEBSTERI liber; *Displays of ſuppoſed witchcraft;* iungendus eſt. Qui acerrimi ſcriptor iudicii laudem Hutchinſonii non adaequaſſe

ſolum verum exſuperauiſſe etiam videtur. Fac vero dari incantata matrimonia & ligationibus magicis illa obnoxia eſſe: annon rurſus medicamen dabitur ad ſoluendum faſcinum? Conſultam ea de re aliquando fuiſſe Facultatem Medicam N. ab amicis accepi, & reſpondiſſe eandem: **Sie wolten zwar glauben, daß wieder das Neſtelknüpffen Kräuter gefunden würden, es wären ihnen aber dieſelbe unbekandt.** Egregium & prudentiſſimum Reſponſum! cui ſi quis adquieſcere dubitet, is mea quidem ſententia nec iuuabitur anus apud Petronium opera, quae Polieno neruis ad Venerem deſtituto fuit ſalutaris, vt ipſe ille de ſe teſtatum reliquit: *Illa de ſinu licium protulit varii coloris, filis intortum, ceruicemque vinxit meam. Mox turbatum ſputo puluerem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignauit. Hoc peracto carmine ter me iusſit exſpuere.* - - -

Menſis agitur tertius, cum Vir Nobiliſſimus IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI mihi mitteret Diſſertationem *de coniugibus incantatis eorumque ſeparatione,* me Decano, ſi Ampliſſimo Ordini Iuriſconſultorum ita viſum fuerit, publice contra Diſſentientes tuendam. Expoſui, vt par eſt, illius deſiderium in Facultatis conſeſſu, Diſſertationemque, in qua nihil immutaueram, nihil interpoſueram, aut interpolaueram, produxi. Probari quoque illam inclyto Ordini Iuridico intellexi. Hac itaque ita ferente occaſione libuit non tam meam de incantationibus & ligationibus matrimonii ſententiam dicere, quam effectus illarum negantium rationes leuiſſime indicare. Equidem videar ſaltem, magiam omnem & incantamenta rem noſtro aeuo pene occiſam habere. Verum quemadmodum

dum a nemine, dum ſpiritum traham, poſtulabo, vt ad mea ſeſe praecepta velut ad leges alliget, ita eandem ſentiendi libertatem mihi viciſſim ab aliis largiendam eſſe iudico. Quare ex inſtituto maiorum laudabili reſtat, vt nobiliſſimi Candidati IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI ortum vitaeque & ſtudiorum rationem cognoſcamus. Vt exordiar inde, vnde oportet, Hamburgum, decus Germaniae, natales illius ſibi vindicat. Etſi quouis loco ingenia naſcantur praeclara, non immerito tamen inter bona fortunae numeratur, in officina aliqua omnis politioris litteraturae in lucem edi. Genitus eſt die quarto Februarii anno ſeptingenteſimo ſupra milleſimum Patre IOANNE IACOBO ZIELINSKI, Viro Praenobiliſſimo & Conſultiſſimo, primum cauſſarum forenſium apud Hamburgenſes vsque ad annum ſextum & decimum ſupra milleſimum ſeptingenteſimum oratore diſertiſſimo & celeberrimo, poſtea Regiae Maieſtatis Daniae & Noruagiae Conſiliario Cancellariae. Hic puerum non tantum publicis Lyceorum, quae Hamburgi florent, praeceptoribus, verum domeſticae quoque Ahasueri Burmeſteri Notarii Caeſarei Publici inſtitutioni tradidit. Perceptis litterarum rudimentis ſtudiorumque humanitatis cognitione non leuiter tinctus noſter coepit etiam iuuenis admodum ex ductu optimi Parentis ad negotia forenſia adplicare animum. Verum deinceps ex eodem genitoris prudentiſſimi conſilio ad Academiam Regiomontanam, vt per grauiores iuris diſciplinas omnes mentem circumferret, ablegatus eſt. Auulſi a patria ſolum illius dulce & carum ſaepius cogitamus: Igitur cum ipſa Pruſſia orta ſit gens Zielinskiorum, ne miremur, quod Pruſſicam adire Academiam iusſus

ſus fuerit. Zielinskios enim claritudine & nobilitate generis praecellentes ſurrexiſſe in Polonia: & quosdam illorum religionis cauſſa in Pruſſiam conceſſiſſe, hosque, vt a Polonicis Zielinskiis ſeſe diſtinguerent, litteram d' praepoſuiſſe nomini, proditum memoriae eſt. Vid. Simon Okolski in Orbe Polonico. Hartknoch. in Chronico Pruſſico p. 356. & 451. aliique. Ac nuper etiam litterae a Comite PACIO, quem Comitia regni Poloniae anno MDCCII. diſſoluta celebrauerunt, ad quendam vinculo propinquitatis Candidato noſtro coniunctum exaratae nobilitatem antiquae huius gentis adhuc in Polonia peruigentem clare teſtantur. Ab re non facturum me eſſe arbitror, ſi luculentum iſtud teſtimonium huc tranſcribam:

CASIMIRVS MICHAEL Comes in Dowspuda & Rozanka Pac, Eques Melitenſis, Mareſchalcus Curiae M. D. Lit. Commendator Pornanien. & Stwolowicen. Capitaneus Pincen. Szirwintenſis &c.

Notum teſtatumque praeſenti atteſtatione mea facio vniuerſis eandem lecturis, & caeteris, quibus ſcire conuenit: Quod multum Illuſtris Familia Zielinski appellata ſemper floruerit nobilitate in Poloniae Regno, fueritque praerogatiuis celeberrima, quando

quando & ad praesens adhuc tot tantaque specimina extant, quae egregia huius Familiae facta supremarumque dignitatum decora, quibus erat semper & nunc est ornata, singulorum oculis dilucide offerunt. In maiorem huius rei fidem propria manu me subscripsi, sigillumque meum adponi curaui. Datum in haereditariis bonis meis Dowspudiensibus d. 30. Martii anno 1715.

CASIMIRVS MICHAEL Comes Pac, Eques Melitensis, M. D. L. Curiae Mareschalcus &c.

(L. S.)

Noster itaque, dum in celeberrima Regiomontana commoratus est, summis Antecessoribus, IOANNI STEINIO itemque BECKENSTEINIO, cui in Augustissimi Imperatoris Russiae Academia, quae Petroburgi omnis generis scientias in maius meliusque prouehit, munus Professoris delatum, operam dedit. Praesertim viro consultissimo BALTHASARI TILESIO, Regiomontanae nunc Antecessori iuris primario, se adiunxit, consiliaque & ductum eius secutus est, defenditque hoc ipso Praeside anno MDCCXXV. publicam Dissertationem: de Cautela bey Verpfändung meiner Haab und Gühter. Digressus anno M DCC XXVI. Pruthenicis Athenis Dantiscum aliasque splendidas munditieque adfluentes vrbes spectauit. Tandem sub finem anni

M DCC

M DCC XXVI. in Holſatiam reuerſus primum mente & meditatione crebra recolens, quae Regiomonti & alibi hauſerat, mox praxi forenſi animum adiicere coepit, ac deinde quo fructus induſtriae perciperet vberiores, a Facultate noſtra Iuridica, vt titulo Doctoris ornaretur, petiit. Quamobrem impetrata admiſſione ad examina, & reſpondendi alacritate & docta legum enodatione ita abunde Ordinis noſtri impleuit exſpectationem, vt iudicatus ſit digniſſimus, qui, quam obtulerat, Diſſertationem *de coniugibus incantatis eorumque ſeparatione* e publico ſuggeſtu futuro die Decembris tutaretur. Quod igitur muneris mei eſt, Proceres generis dignitatumque ſuarum ſplendore conſpicuos, & fautores Muſarum ſingulos, noſtroſque etiam, vt ſolemnem hanc diſputationem audiant, quo par eſt, cultu & obſeruantia rogo. P. P. Kiliae d. Decembris M DCC XXVII.

